

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

II. An reliquæ morales virtutes in particulari, præter iustitiam strictam Deo
conueniant?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94285](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94285)

potest, atque omni scientiam Dei è partialibus scientiis diuersorum obiectorum metaphysice constari, contra memoratum principium de simplicitate, & in compositione homogenea metaphysica cuiusvis prædicati diuini à nobis quam ab aliis, explicatis propositum, & plus satis ostensum locis citatis num. 4.

6. Ex eo autem principio, & dictis proxime eodem numero facile oppositio hæc diluitur: cum enim è Deo obiecto primario, & totius sue perfectionis adequato specificatio totam, & infinitam simpliciter perfectionem (non autem tanquam à fine proprie, & absolute tali, vt dicitur) Dei amore ex parte obiecti trahat; quin motiua alia creata, quidquam ei perfectionis, vel augeant, vel diminuant: nec circa obiectum aliquid versari Dei amor possit, quia tota perfectione, atque, vt omni amor, & diuinus, versetur: æque & infinitè perfectio amore circa creatam bonitatem, & honestatem de se maiorem versatur: vt de scientia Dei, erga viliissima obiecta ob eandem rationem dicebamus sæpe tom. 1. de Deo vno conuou. 2. Porro illud *omniferum propter semetipsum operans est Dominus*, & alia, quæ ex scriptura Deum creatam omnia propter semetipsum vt finem velle, & operari lyrate videtur, alio vero eorum locorum: & germano sensu explicauimus contr. 4. d. 2. q. 4. & 5. vt nihil hic de eo vicius dicere opus sit.

QVÆSTIO II.

An relique morales virtutes in particulari, præter iustitiam strictam Deo conueniant?

¶ Oratio virtutum species vniuersiores quæ ad voluntatem spectant, ad tria capita reducuntur: temperantiam nimirum, fortitudinem, & iustitiam strictam, sub quibus speciales, virtutes plures continentur. Cum autem nihil de iustitia stricta questione hac, æque hæc tota disputatione, agendum nobis sit, sed fortissime prolixior, solum agere hic oportet de temperantia, & fortitudine quæ ad ipsum operantem solummodo referuntur, & de aliis nonnullis, quæ quia ad alterum sunt, vt liberalitas misericordia ad iustitiam, quæ ad alterum est, redactiue, est non strictæ, & tanquam eius species proprie videntur pertinere, de amicitia verò, quæ ad alterum etiam est disputauimus fuscè controu. 4. vt nihil hic de ea disputare sit opus. Potest autem de prædictis virtutibus moralibus habitualiter, siue de earum habitibus, atque expedita Dei ad earum exercitium, & actus facultate disputari, vel de earum actibus, & exercitio actuali, & de primo constare esse in Deo expeditam ad virtutum moralium, quas in eo, siue proprie, siue aliquoties & imitatiue, ac metaphysice admittimus facultatem expeditam: quo solum sensu earum habitus in Deo admittuntur, atque in Dei attributis, seu necessitatibus prædicatis, Dei essentiam metaphysicam consequentibus numerantur à Scoto in 4. d. 45. quaestione. 1. & non improbande; tamen si proprie habitus, nec sint nec dici possint vt ibi Scotus, & S. Th. 1. cont. gent. cap. 92. Ratz de Montio d. 55. de volunt. sect. 1. init. & Theologi communiter, & nos etiam docuimus tom. 1. de Deo vno controuers. 2. disp. 2. quia habitus proprii rationis imperfectionem minus expedire potentia volutiue, aut intellectiue ad suos actus supponit: quæ summè expeditam Dei voluntatem ad actus quosvis honestos exercendos docere potius.

Christoph. de Ortega, de Deo vno. Tomus II.

CERTAMEN I.

De temperantia, & fortitudine, earumque partibus.

1. Nihil ferè hic præter communia doctoribus asserta à nobis possunt: dicenda tamen à nobis sunt: tamen si facilia & obuia, ne lector aliquid in nobis desideret, aliosque libros adire cogatur. Dicendum ergo cum omnibus Primo. Virtus temperantiæ in Deo non datur. Ratio omnium data est à S. Th. 1. p. q. 21. art. 1. ad 1. expressius 1. contra gent. cap. 92. n. 5. quia temperantia proprie accepta, in moderandis passionibus appetitus sensitiui, quæ concupiscibilis, essentia sua versatur: ergo cui impossibilis appetitus sensitiuius est, & temperantiæ virtus est impossibilis: is autem appetitus sensitiuius Deo repugnat: ergo, & virtus temperantiæ proprie accepta repugnat; egrè ergo Arist. 10. Ethic. cap. 8. de diis aiebat. *An temperantes? at quidnam fuerint? An laus est temperantia si prauas concupiscit non habere dicantur?* Consentit conclusioni & rationi Scotus in 4. q. 1. ad 2. cum suis. Durand. etiam q. 1. ad 2. Caproli. in 1. d. 45. q. unica conclus. 13. Ferrara 1. contra gent. cap. 92. Caietan. & reliqui interpretes 1. p. quaestione. 21. articulo. 1. Ruiz disput. 55. de volunt. section. 1. numero 4.

2. Inde dico secundo: Nec Metaphysice Deo temperantiæ virtutem, eiusve partes conuenire: quia nec Deo passiones spirituales sunt, quæ virtute egeant moderatrice temperantiam propriam imitante: quod, eo etiam loco, & textu Aristoteles docuit temperantiam Deo ob passionum vniuersum defectum, & impossibilitatem negans: quoniam verò ira metaphysice propter effectum, tamen ordinatissimum, & effectum puniendi Deo tribuitur, mansuetudo, quæ pars temperantiæ est, Metaphysice Deo sæpe in scriptura, & Patribus iure tribuitur Daniel. 3. *Eae nobiscum secundum mansuetudinem tuam*, & alias sæpe: quo etiam pacto clementia, vt minimum tribui Deo debet immò metaphysice minore: quia eius minus est moderari penas debitas, & iustitiam puniriæ, quod absque vlla passionis inordinate animi suppositione valere reperiri. Minus autem vere Ruiz noster n. 7. Clementiam, vt partem temperantiæ proprie dicit, ac subinde propriam temperantiam in Deo admittit, siquidem, vt ipse in ratione communi conclusionis primæ ait, temperantia propria passiones appetitus sensitiui necessario supponit: quare ea suppositione, & sensu tantum mansuetudo, & clementia partes propriæ siue species temperantiæ, in nobis vtrique, à S. Th. dicuntur 2. 2. q. 157. a. 3. sensu autem nostro metaphysice accommodatissimo Clemens Deus Exodi 34. Paralip. 10. Ionæ 4. ac pluries, atque Ecclesiæ orationibus Deus compellatur.

3. Dico tertio: fortitudo proprie Deo non competit, competit autem metaphysice accommodatissima. Prima pars probatur ratione, & Autoritatibus conclusionis primæ: quia fortitudo supponit irascibilis appetitum, eiusque affectibus timoris, & audaciæ, quos moderetur intercedit: quare cui sensitiua irascibilis animo & ira proprie, timor, & audacia repugnat (vt Deo) & fortitudo propria repugnat. Metaphysice autem Deo fortitudinem (qua perfectionem præferat, & effectus habet magis manifestatiuos potentia subiecti fortis) conuenire citra dubium est: quare, & Deo tribuitur 1. Reg. 2. Iob. 9. Psalm. 7. & alias sæpe Magnanimitas, vt pars potestatiua fortitudinis, ab eius perfectione deficiens (vt ex Andronico, & Macrobio ait S. Th. 2. 2. q. 129. a. 5.) tenditque ad eximie laudabilia, & honorabilia, mediumque rationis ponit, ac tenet circa magnos honores (iuxta Arist. 2. Ethic. c. 7. & S. Th. q. cit. a.) proprie Deo non conuenit, ob difficultatem in moderandis passionibus à ratione per excessum aut defectum, quam essentia sua importat: quod si ab hoc abstrahatur magnanimitas idem prorsus, quod magnificencia erit de qua post modum.

4. Patientia

4. Patientia, & longanimitas Deo metaphoricè saltem conueniunt: siquidem Deo in scriptura tribuuntur. Prima Exod. 34. 6. & 18. Iudith. 8. 14. Psalm. 144. & 85. Secunda ad Romanos 2. 2. Petri 3. Psalm. 102. & alibi. Proprie vero neutra Deo conuenit. Patientia quippe rationis bonum contra impetum tristitiæ conseruat, malaque tolerat ex August. lib. de patientia cap. 2. & S. Thom. 2. 2. question. 136. a. 1. Horum autem omnium incapax Deus est: quare & patientiæ propriæ longanimitas solum addit extensionem animi ad aliquid longe, & diuturnè distans ex Tullio laudato à S. Thom. ibidem art. 5. quo materia solum à patientia differt, quæ intra speciem moralem eo etiam extenditur, quia suum prætergrediatur obiectum: quare eadem virtus vtrique est in genere moris, idem iudica de constantia, & perseverantia quarum prima supra patientiam arduitatem, secunda diuturnitatem malorum expressius dicit iuxta S. Th. 9. 137. a. 3. quare & metaphoricè tribuenda Deo sunt; et si Deo nusquam in scripturis legantur.

5. Magnificentia, et si secundaria fortitudinis pars, & quæ in nobis moderandas per ipsam passiones supponat: ac superandæ difficultati dispendij bonorum temporalium intendat, iuxta sanctum Thomam 2. 2. quest. 134. art. 4. propriè tamen illam Deo conuenire docet 1. p. question. 21. art. 2. ad 1. & 1. contra gentes cap. 93. init. Ruiz noster citat. sect. 1. num. 13. quia expeditio, vel propensio ad res magnas faciendas ab eis abstrahit imperfectionibus, in Deoque inuenitur: quare & absolute & propriè magnificentia Deo tribuitur, cum Magnificus in scriptura absolute nominatur Psalm. 76. *Quis Deus magnus sicut Deus noster? Tu es Deus faciens mirabilia.* Luc. 1. *Quia fecit mihi magna, qui potens est.* & Psalm. *Magnificentia eius, & virtus eius in nubibus.* Psal. 103. *quàm magnifica sunt opera tua Domine omnia in sapientia fecisti.* Psalm. 8. *Elevata est magnificentia tua super calos.* Atque Exodi 15. *Ita ex 33. & alibi Magnificus absolute Deus dicitur: & quamuis creata omnia etiam præstantissima Dei eiusque potentie comparatione minutula absolute sint, & perexigua; in se tamen etiam abiectionissima creata ea potentia, atque & sapientia diuina egent, ut eis titulis magna dici merito, atque haberi debeant: ut citato loco ex Psalmo 103. expresse notatur.*

CERTAMEN II.

De virtutibus nonnullis ad alterum
relatis, ac proinde iustitiæ ali-
quo modo annexis.

1. Prima ex his virtutibus liberalitas propriè conuenit Deo: ita Doarez opusculo de iustitia sect. 1. num. 26. contra Valquez 1. p. d. 18 f. cap. 7. §. 1. & 2. est etiam nostri Ruiz proxime lect. 2. S. Thom. & Arist. infra recitandi. Probat ex Psalm. 103. *Aperiente te manuum tuam omnia implebuntur bonitate: & omnia à te expectant, ut des illis cibum in tempore: & Aperu tu manum tuam, & imple omne animal benedictione.* Iacobi 1. *Qui dat omnibus affluenter.* Lucæ 6. *Benefacite, & mutuum date nihil inde sperantes: & eris merces vestra multa, & eritis filij Altissimi & rursus benefacite illi, qui oderunt vos, ut sitis filij patris vestri, qui in calis est, & solem suum oriiri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos.* Et ex multis in eandem sententiam aliis. Probat ex Aristotele 4. Ethicor. cap. 2. & Auicenna 9. Meth. cap. 7. S. Thom. 1. p. question. 21. art. 1. ad 1. & art. 3. corp. sub fin. & 1. cont. gent. cap. 93. sub init. Ratio autem horum, & communis est: quia liberalitas propriè nihil aliud est quam bonorum alteri donatio, nulla in ea utilitate, commodum attentio præter donandi honestatem, ut proxime Aristoteles aiebat: nemo autem ita propriè donationem suorum bonorum abique ulla utilitatis, aut commodi à creaturis, quibus ea donat capiendo, (& à quibus capere commodum non potest) ob putam donandi

honestatem exercet. Ergo nulli ita propriè liberalitas competit, ac Deo: quare egregie Auicenna proxime à S. Th. proxime etiam laudatus Deum summa proprietate liberalem agnoscat, & docuit. Confirmatur: quia ut Deus propriissime liberalis sit, nec creaturis benevolent potest, gratiaque aut beneficii alicuius in ipsis collatum contra dogma fidei, ut patet siquidem, et si beneficiis propria complacentiam in persona ob cuius utilitatem conferuntur beneficia, & dona superaddat, vel supponat tamen & debitum, & respectum ad proprium largienti commodum in beneficii donatione excludit: quo quidquid liberalitas propria exigit continetur.

2. Dico 2. Dei liberalitas multo propior perfectiorque sublimisque est ex specie seu genere suo quam liberalitas creata: quia ideo à proprietate liberalitatis delectat, sed potius intra liberalitatis moralem honestatem mirifice cœchatur. Maior perfectio probatur ex maiori simplicitate materie: extenditur quippe non solum ad temporalia, & pretio seu pecunia æstimabilia (que tota sphaera materie liberalitatis creata sunt; sed ad spiritualia, & supernaturalia, tanquam ad materiam propriam Dei liberalitatis se, immo præcipue porrigit, in donatione vero eorum omnium, & singulorum liberalitatis diuine perfectio elucet alia create libertati impossibilitate. Ita enim bona sua creaturis largitur, ut nihil utilitatis, & commodi illis detrahens supremo tamen eorum donum donatione ipsa se non abdicet. Contra verò liberalitatis create donatione rerum à se donatarum dominium abdicet donator, & in donatarum necessario tradat, quod quidem non è liberalitatis proprietate, sed ex creati donatoris, & domini imperfectione, vii venit.

3. Quod autem cum ea diuersitate, & excellentia liberalitatis diuine respectu create à proprietate liberalitatis illa non deficiat, ex proxime dictis facile constat: atque item ex aliis prædictis, quæ creatis propriè conueniunt. Deo autem cum proprietatis excellentia tanta, ut diuinarum cōparatione in creatis analogice solum & summatim reperiantur, ut esse, & ens bonum, verum & reliquum vnde constat ad argumenta nostri Valquez quibus iam solum certe probat, nec aliud forte contentum ab eo quod diximus, scilicet Dei liberalitatem ab imperfectione creatitatis materie pretio solum æstimabilis, in qua solum creata nostra liberalitas esse, atque exerceri potest effectum, atque ab imperfectione etiam abdicatorem dominij eorum quæ à Deo donantur, quæ liberalitatis nostre exercitio necessario sit ob creati dominij imperfectionem quare mirum non est Aristotelem Philosophum, & S. Th. Theologumque reliquos, cum de liberalitatis nostre virtute agunt ad materiam pretio æstimabilem, eam restringere, atque in eius exercitio dominij abdicatorem in donatore necessariam docere, quia donatione perfecta ad liberalitatis exercitium profus necessaria, in donatarum transfertur, ac subinde perit necessario donatori: cum in eisdem dominium, plenum, & insolidum penes duos simul esse non possit. Dei autem dominium: cum generis alterius & supremi sit, inferiori creato, quod basium vocant, non adueriatur: neque creatum hoc vnde comparet, siue Dei siue hominis largitate, siue aliunde, propter subordinationem, & subiectionem ad dominium diuinum, se subducere potest.

4. Et hæc sane plana est, ac reliquis solidior solutio, & à S. Th. exhibit 1. contra gentes cap. 93. vult, fin. utendum autem est à solutione alia nostri Ruiz cit. sect. n. 14. quod nimirum Dei largitionibus aliquis dominij abdicatio in ipso interueniat: quia aliquid dominium nobis suis largitionibus confert Deus. Inde vero aliquis abdicatio dominij diuini minime inferatur, ut ex dictis patet. Secundo sibi contradicit. Dominio quippe supposito nullatenus neque aliquoties se Deus abdicat per te. Anterior autem seu basii incapax per te etiam Deus etiam nec pro priori ad sua largitionem habuit. Ergo nullatenus illo se abdicat rei largitione. Simili contradictione laborat confirmatio, quod scilicet per votum maxime solenne dominij particulare personæ Religioz suarumque rerum in Deum transierat, cuius nimirum Deum incapax esse immoderate alicuius. Denique vel ad proprietatem liberalitatis abdicat talis: requiritur donatione dominij abdicatorem vel solute talis: frustra ad proprietatem liberalitatis diuinæ, nec si secus: frustra ad proprietatem liberalitatis diuinæ, requiritur alie qualis hæc abdicatio. Si primò, aliquoties hæc

non absolutè tali abdicacione domini Dei per eius largitionem aliquis solum Dei largitas, & liberalitas descendit. Data ergo solutioni communis & nostre standum merito: de proprietate diuine liberalitatis cum summa excellentia, & excellentia proprietatis: inde verò & ob Dei summam dignitatem, & bonorum quorumque à Deo increata profectorum magnitudine notatam, certamine 1. num. 6. tactumque hic num. 1. à Iacobo cap. 1. conferem Dei largitatem libertatis nomine non satis digne Deo explicari, sed magnificentie voce: iuxta scitum illud Panegyristæ in non absummi ad suum Imperatorem. *Prætorum ista copia est inter se esse munifici. Tui beneficia, ut maiestate præcellunt, ita munum non repositum.*

1. Sedenim inde obicit ex Sancto Thoma potest, 2. 2. quæst. 117. art. 6. ad 1. docente. Ratio promittit ex eo, quod amant homines, quibus dat, non autem ex eo quod afficiuntur ad ea quæ dat, & ideo magis videtur pertinere ad charitatem, quam ad libertatem. Mihi nostri Ruiz solutione num. 16. & aliorum quæ motuum formale actus diuini cum specificatio adequato illius male confundit: respondetur ex dictis num. 1. fine. Complacentiam in persona, cui bona largiuntur, largiturque Deus, & finis cui rationem: respectu largitionis, & voluntatis largiendi illa habet, nullatenus affectum ad bona ipsa largienda, nullo debito, aut commodo largientis excludere: quod satis est, vt liberalitatis affectus proprius sit, licet non ex complacentia in bonis datis, (quod solum verba Sancti Thomæ excludunt) sed ex complacentia in homine qui donatur: quare ad charitatem etiam & magis spectant saltem imperatiue, quia non supposita bona illa ipsa qua homini bona amari à Deo absque vilo alio respectu debiti, & commodi proprie minime possent: illudque magis, satis innuit proprie illa bona, absque illo alio respectu, quod est proprium, & speciale obiectum liberalitatis à Deo amari: ac proinde eiusmodi affectum liberalitatis esse proprium: imò amari bona alterius absque commodi proprio respectu, ac solum quia alteri bona vt ad libertatem oportet, absque complacentia præsupposita in eius persona omnino repugnat, tantum abest, vt virtuti liberalitatis officiat.

6. Denique obicitur Aristot. 10. Ethicorum cap. 8. sub med. de Diis ita scribens: *An videns videbuntur, si emiserint & depolita reddant, & huiusmodi cetera agant? Inferiuscule, An liberales, & cui dabunt? Absolutum est insuper si nummos etiam habeant, aut aliquid tale: negataque temperantia, & fortitudine Diis concludit: ita per omnia discurrunt cuncta, quæ sunt circa actus, parua quadam, & non digna Diis immortalibus sane videntur.* Hic textus non contra liberalitatem solum, sed contra omnes morales Dei virtutes pugnare videtur. Respondet Ruiz num. 18. ex intento Aristotelis, qui eo capite suscipit probandum perfectam felicitatem non in vita actiua, sed contemplatiua sitam esse, probatque, quia Deos maxime Beatos esse putamus, atque felices, quia actiue vite virtutes exerceant, vt recitatis verbis probat. Bene ergo virtutes morales vite actiue in Deo non admittit, atque inde intentum probat: quod satis contra hæcenus datas tuas, & nostras conclusiones erit. Communis solutio Sancti Thomæ 1. parte, quæst. 1. art. 1. ad 1. fine: Durand. in 4. d. 46. quæst. 1. ad 2. & Scolasticorum est: solum negari ab Aristotele Deo virtutes circa ciuiles, & politicas actiones: quare & ita ab eis cum textum recitari. *Radiculum est secundum virtutes Deum laudare, aut virtutes politicas in Deo ponere: quæ solutio bona quidem est, sed aptioribus vocibus iuxta superiora dicta explicabitur.* Nempè negare Deo virtutes morales creatas, & ad materiam & imperfectiones, quæ Deum dedecent determinatas: vt conceptis verbis Aristotelis obiectis satis claret, atque ex capitis eiusdem fine. Vbi Deos, si rerum humanarum, (vt putatur) curam habent, studiosis hominibus beneficia conferre: quare, & in eos liberalitatem exercere ingenuè fatetur.

7. Benignitas, iuxta Andronicum, *Est habitus voluntatis beneficius, & Isidor. 10. Etymolog. capite 2. Benignus est vir sponse beneficius: (addit pro affabilitatis virtute, & vocis benignitate) & Apuleius eloquio,*

& quoad animi benignitatem, à beneficentia nullatenus distinguitur, vix misericordia in Deo distinguitur, cum enim vt patet, & hæc solum beneficentia addat eius, cui beneficia conferenda sunt, misericordiam, & indigentiam quam supponit: Deutque creaturis tantum, indigis, atque Dei ipsius mendicis benefacere possit, benignitas & beneficentia Dei, quæ misericordia proprie non sit esse non potest: proprie autem benignitatem & beneficentiam Deo conuenire ex data eius definitione constat: sicuti & ex adiuncta, & necessaria indigentia creaturarum conuenire ipsi proprie misericordiam. Confirmatur ex frequentia scriptura Psalm. 68. *Benigna est misericordia tua. Sap. 1. Benignus est enim spiritus sapientia. Ioel. 2. Quia benignus & misericors est.* Rom. Benignitas Dei ad penitentiam te adducit. Luc. 6. *Ipsa benignus est supra ingratos, & malos:* atque ex eodem cap. referebamus num. 1. proprie, verò iuxta Ticonij, & Augustini receptissimam regulam interpretandi scripturam, accipienda necessariò sunt. Consonant Patres omnes: pro quibus vnus Basilii in re adeo apud ipsos vulgari, & cunctis nota recitandus in Psalm. 114. Ad id: *Misericors Dominus & iustus,* scribens: *Cum indicat commensuratumque infirmitati nostre iudicium inferi, benignitatis erga nos affectu potius, quam æquipesationis nos plebens.* Quod autem ad vocis benignitatem, seu affabilitatem ab Isidoro additam spectat, Sapient. 8. dicitur. *Non enim habet amaritudinem conuersario illius: nec radium conuictus illius: sed læticiam & gaudium.*

8. Veritatis multiplex acceptio est, ac pro eius diuersitate virtus moralis non vna seclusa eius acceptione pro veritate in cognoscendo, & iudicando (quæ moralis virtus voluntatis non est, sed intellectus, & ad scientia controuersiam spectans) quandoque veritas pro iustitia viupatur. Psalm. 84. *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia & pax osculata sunt,* atque alibi: in qua acceptatione de veritate agemus d. 2. sumitur etiam pro veritate in dicendo, seu veraciter: quæ ex Aristotele 4. Ethic. cap. 14. *est semperque talis in suis dictis ostendere, qualis est,* quibus verborum, & operationum externarum cum indicio, & affectibus internis conformitatem, complexus est, & explicatus S. Thom. 2. 2. quæst. 109. eam veritatis virtutem Deo proprie tota sua amplitudine conuenire ex ipsa definitione claret: tamque certum est, quam sit cerum: Deum mentiri fallacemque in dicendo esse non posse, neque operibus suis hypocritam, ac deceptorem. Confirmatur ex Psalm. 85. vbi dicitur: *Pateris, & multa misericordia, & verax est.* Rom. 3. *est autem Deus verax.* Confirmatur: quia alias fidei diuine certitudo, veritas infallibilis notabit & corruet: idcirco conclusio hæc S. Thom. proxime & 1. contra gent. cap. 93. num. 7. & reliquorum Scholasticorum dogmatica est. Huc etiam spectat fidelitas in promissis diuinis, quæ veritatis nomine in scriptura significatur: non semel & loco Pauli ad Rom. 3. proxime recitato: sed quaquam veritas sue primo modo, siue pro fidelitate viupata debetum sonet, & contineat: non autem creaturæ, cui vel loquitur, vel promittit Deus contra ipsum, promissione adhuc, quæsitum & paratum: sed decentie diuine est: qui sibi, nec mentiri cum loquitur, nec promissis non stare potest, cum promittit: vt fuit controuersia de Incarnatione, atque obiter alibi docuimus iterumque d. 2. de virtute iustitiæ ex instituto docuimus.

CERTAMEN III.

De gratitudine Dei erga iustos.

1. DE gratitudine Dei exorta lis est sæculo proximo illam asserunt Vasquez 1. 2. d. 215. cap. 1. n. 2. d. 223. c. 8. fine, & assecla. Lorca disput. 44. de gratia, §. *his promissis*: qui, cum Deum ex iustitia propria, adhuc distributua, præmium bene operantibus reddere posse negent, ex gratitudinis virtute reddere docent.

A a 3 Contra

Contra verò Soar. relect. de libert. Dei d.2. sect. 2. num. 3. & tom. 3. de gratia lib. 12. cap. 30. a num. 3. Salas 1. 2. tom. 1. tractatu 7. d. 7. num. 5. Theophil. Raynaud. natural. Theolog. dist. 8. quest. 2. art. 5. Koninck de actib. supernatural. d. 8. dub. 1. num. 3. Ruiz fauet, licet re vtramque sententiam, & Valsquij potius mentem, quod ad gratitudinem attinet, cum Soario conciliet sect. 4. num. 6. etenim Valsquez (& Affleca subinde) d. cit. 223. sine monet: Deum; cum beneficia à creaturis nequeat accipere gratiam illis habere, agere, aut referre minime posse; cum autem, vt iam videbimus, gratitudo, siue in affectu, siue verbo, siue opere, proprie accepta essentia sua beneficia supponat, indeque oppositæ sententiæ Doctores in primis Deo gratitudinem propriam negent; de re ipsa nequit Valsquianis, & Soaristis dissidium esse, sed solum de nomine. An scilicet gratitudo in bonis præmiandis sensu aliquo à Theologis non omnino improbanda Deo sit concedenda necne? quo super nobis disputandum, & definiendum in præsentiarum erit.

2. Dico primo: gratitudo proprie accepta, atque, quatenus ex latine lingue penitis accipi potest, Deo repugnat: ultimo in conclusione hæc vtriusque sententiæ Doctores esse concordem. Probatur: quia, etsi abstracta vox *gratitudo* latinis præcis in vltro non fuerit, fuit tamen in vltro eisdem vox concreta *gratus*: talis autem dicitur apud ipsos, qui pro accepto beneficio gratiam habet, agit, vel refert: vt videre est in Cicerone, Terentio, Plinio, Seneca, apud Latine lingue dictionaria, & Thesaurus quosvis. Vnde probatur conclusio: gratitudo ea latinitatis proprietate supponit essentia sua in eam habentem beneficii receptionem ab eo, erga quem ob præstitum beneficium habenda gratitudo est: ergo erga eum, à quo haberi beneficium nequit, nequit aliquis habere gratitudinem. At Deus à nullo habere beneficium potest, ergo nec potest ea latinitatis proprietate habere erga aliquem gratitudinem. Subsumptum probatur: quia non ab aliqua persona diuina: quia nihil gratuito, & libere vna persona in diuinis recipit ab alia, vt ad beneficii receptionem opus erat: sed neque à creatura aliqua recipere potest, cum nullo creato obsequio vilitatem, siue ad bene, siue ad melius esse Deus indigeat, vt scriptura testatur ad Roman. 11. Prouerb. 9. Job. 22. & 35. Psalmisque frequenter. Confirmatur: quia nihil vltra creatori Deo debitum exhibere ipsi creatura potest: immò, quod infra ipsi debitum non sit: maxime cum opera ipsa honesta etiam supererogationis, Dei dona, & beneficia sint atque in gratia auxiliis ad ipsa necessariis à Deo data, beneficium autem non nisi ex iis que vltra debitum recepta sunt conferri ab aliquo potest. Confirmatur tertio: quia beneficium conferens in collatione illius aliquam respectu recipientis superioritatem exercet ex Aristot. 4. Ethicor. cap. 3. sub med. & illud Christi Domini. *Beatus magis est dare, quam accipere*. Hanc autem repugnat à creatura haberi, & exerceri respectu Dei: immò ab illa ex diuinis personis respectu alterius demum Dominium actuale Dei in nostra omnia, libere etiam à nobis exhibita formaliter à nobis non prouenit, sed solum materialiter: quatenus scilicet materiam apponimus, ad quam intrinsecum omni Dominium Dei exercitè absque vlla sui additione extendat.

3. Dico secundo: gratitudo proprio aliquo vero Theologico sensu in reddenda honestorum operum mercede est in Deo admittenda. Conclusio hæc est contra Soaristas, & nostrum Ruiz, & quam solum Valsquez contendit cum Soario de nomine solum certans: siquidem, vt ex ipso referebamus, gratitudinem Deo acceptatione prima conclusionis cum Soario, & reliquis eisdemque doctrina vbiq; suæ principis insistent. Ne autem à Deo noua propria hæc Theologica gratitudinis quam Deo Valsquez, & nos tribuimus, videatur, audiatur Cic. 1. de natura Deorum dicens: *Deum hominibus gratificari*: quod, sermonis proprietate, idem est, atque ex grato animo siue gratitudine gratiam referre: negat autem statim Deum hominibus *facere gratum*: quia id obsequium tanquam aliquatenus superioribus, & subiectione in Dei aliqualem respectu ipsorum sonare videtur. Hinc Ciceronis modum loquendi vitandum à Theologis monet Ruiz ex dicendis ad obiectionem secundam: quia falsum

Deoque indignum proprietate sermonis ita inhibere gratitudo habet, vt eo sublato gratitudo proprie, eiusque conceptus absolute non maneat, quemadmodum hæc opinionis conceptus sublata iudicii fallibilitate, & veritatis incertitudine: quare opinio nullo proprio sensu, & opinionis conceptu tribui Deo à Theologis potest: sed conceptum verum & proprium ac speciale eius vocis *gratitudo* significatum ostendit ratio conclusionis subiicienda.

4. Etenim bonum aliquid alicui tribuere, eo quod vltro gratum aliquid alicui exhibeat, etsi huic vltro per possibile vel impossibile non sit, honestum quidem, & bonum moraliter esset: non ex alia virtute charitatis, iustitiæ, fidelitatis, &c. ergo gratitudinis. Argui Deum homini præmium tribuit bonorum operum, eo quod in his complacet, quia honesta, & sibi grata vltro ab homine exhibentur, tamen vilia ipsi non sunt: ergo non alia virtute quam gratitudinis. Confirmatur: quia, etsi gratitudo creata solum fit ob beneficia, & bona nobis vilia & commoda ab alio nobis exhibita, idem tamen est, quia non, nisi de nobis commodis, & vilius ex concupiscentia, ob animi & affectus nostri vilitatem, complacemus. Deus autem ob suæ bonitatis & voluntatis perfectionem, & excellentiam summam de honestis operibus sibi prorsus inutilibus, atque circa viliam bene operantium ius contra ipsum ex bonis operibus querit, bonitatis & perfectionis suæ magnitudine, & clementia gratificandi ipsa debitor sibi (vt sic loquar) ipsi constituitur: etsi, non adeo stricto debito, adhuc sibi (si promissionem excipias) vt sibi, nō mercedem redderet, deficeret. Confirmatur secundo: quia, etsi ratione vilitatis, grata hominibus bona vltro oblata finis vilitate complacent, & vicem rependant offerentibus, neque tamen nequit ideo illa affectu, & effectu gratitudinis respondere, quia ipsi grata: quantumvis enim vilia ipsi essent, si ingrata, seu non grata sint materia gratitudinis esse nequeunt: ergo gratitudo, etiam nostra, respicit exhibita beneficia vilia & commoda nobis, quæ nobis gratia, vt gratiam habeat, ac referat ea exhibenti: argui Deus iustus ob opera bona, quia honesta, sibi grata, & vult reddere, & reddit mercedem: ergo in eo affectu, & effectu est specialis ratio, quæ in solo gratitudinis nostre affectu reperitur; tamen ob animi creati abiectionem, vt dixi, ea solum grata nobis sint, & apud nos gratiam habeant, quæ nobis commoda sint, & vilia.

5. Vnde constat aliquid speciale, & essentiale practicum virtutis gratitudinis nostre in affectu Dei erga iustos ob honesta opera, atque in effectu, ea compensandi reperiri: quare, & virtutem propriam gratitudinis ab imperfectionibus gratitudinis nostre (quæ solum ob proprii beneficii, vilius & commodi nobis exhibiti est) supparatam ipsi esse tribuendam, sicut de reliquis moralibus Dei virtutibus philosophari, cum aduerentis etiam, hæcenus fuimus. Ab opinione vero, Deo à Theologis iure negata, paritas non est. Nam quidquid speciale, & specificum in opinione, vt ab aliis iudiciis diuersa, inuenitur, est incertitudo, & fallibilitas, cuius nihil simile in diuinum iudicium cadere potest: denique opera nostra honesta vltra debita Deo non esse, immò verò illa ipsa esse diuinæ liberalitatis, & gratiæ dona rationi beneficii Deo à nobis collati prorsus abesse, licet autem obest: quominus, etsi ex eius gratia, & liberalitate, gratum ipsi aliquid vltro exhibeamus, & cunctius complacencia, & intuitu mercedem nobis conferre velit, & conferat de facto, atque gratiam sibi, & honestam in eo opere exhibendo indultiam nostram compenset: videat lector an causa Valsquez cadat (vt exploratum supponit impugnatione vltima Ruiz) dum gratitudinis virtutem in conferendis iustorum præmiis Deo adscribit: ne iustitiam in ea retributione fateretur de quo d. 2.

CERTAMEN IV.

De obedientia, obseruantia, & Religionis virtutibus statuitur.

1. Dicendum vniuersum est: nullam virtutem moralem, quæ respectum inferioris ad superiorem dicitur in Deo esse admittendam: est conclusio S. Thom. 1. contra gent. cap. 9. sub med. & Theologorum omnium, de fide, & lumine rationis naturalis euidenter nota: siquidem ad Hebræos 6. *Maiores non habere dicuntur Deum Plalm. 49. Excelsus super omnes gentes*, id est rationales creaturas omnes, ex quibus solus Dominus, & superior alterius esse potest. Additur: *Quis sicut Dominus Deus noster, &c.* Vbi non superior solum Deo negatur, sed etiam equalis: Sapient. 12. *Quis enim dicit tibi quid fecisti? aut quis statuit contra iudicium tuum, &c.* Non enim est alius Deus, quam tu. Quibus naturalis ratio continetur ex summa Dei excellentia supra omnia, etiam rationalia reliqua, ac subinde supremo in ea omnia dominio, & principatu, cui proinde habere superiorem repugnet, ac subinde virtutis cuiusvis habentis respectum ad superiorem potestatem exercitum omne. Dices dictamen rationis, & conscientie vniuersi vim legis habet, cui obediatur, ex Aristotele 1. Ethic. capite vltimo, post med. ergo dictamen rationis diuinum vim legis habet cui obediatur Deus: in primis antecedens male probatur ex Aristotelis citato loco, qui de appetitu sensitivo est.

2. Negat consequentiam Ruiz; quia rationis dictamen nostrum legis æternæ seu dictaminis diuini, & superioris, quod cunctis notum facit promulgatio est, seu Deo dictamen proprium, quod aliud superius, seu superiorem legem non habet. quam Deo intimetur, aut promulgetur, cuique propria obedientia præstari queat: solutio hæc tangit aliquid probabile neminem, scilicet, nostri bene, vel male, siue iuxta, vel contra conscientiam, & dictamen prioris rationis operari posse absque Dei (saltem, qua legislator supremus est) aliquali notitia. Ex quo deducitur contra Lugo, & alios, peccatum Philosophicum à Theologico re ipsa subtiliter diuidentes, nullum peccatum pure Philosophicum, seu cum omnimoda Dei ignorantia committum esse posse: siquidem dictamen proprium rationis, siue quo peccatum Philosophicum esse nequit, Dei legislatoris aliqualis notitia, & promulgatio est: sed huius examen rigidum alterius est loci. Aliud continet certum, atque de re præsentis solutio dictamini solum proprio, & qua tali nec superiori, quod propria lex subinde fit: quantumvis illud lex improprie & abusiue dicatur propriam obedientiam præstari non posse: quare nec homines qua propria rationis dictamen qua proprium sequuntur proprie non obedire, quod satis est, vt Deus (qui suæ rationis dictamen non nisi vt proprium sequi potest) proprie obedire nequeat: quæ doctrina ex communi doctrina, quæ docet legislatores creatos supremos suis legibus quoad vim coactiuam non teneri satis confirmatur. Hinc patet Christi obedientiam Deo & Patri in Evangelio professam proprie intellectam eius quæ hominis non qua Dei fuisse siue secundum humanitatem non secundum diuinitatem.

3. Dico secundò: obseruantia, & religionis virtutes morales Deo repugnant. Prona sane est ex generali principio euidenti, & dogmatico de impossibilitate superioris, & excellentioris respectu Dei (qui cunctis principatu, & omnigena excellentia eminet) demonstratio: siquidem obseruantia, & religio omnis superioritatem, & excellentiam eius, cui exhibetur, respectu exhibentis essentia sua, vt motum supponit. Quod autem Christus Dominus Patrem maiorem ipso esse quandoque profiteatur, de se, qua hominem, siue secundum humanitatem, non autem, qua Deum, siue secundum diuinitatem loquit communis Patrum contra

Arrianos expositio est, vt vidimus controu. de Trinitate d. 1. & d. de comparatione personarum: vbi nonnullos Patres de Christo secundum diuinitatem; seu, qua Deum illud interpretantes retulimus; aduertentes tamen vocem maioritatis improprie tunc à se usurpari, Patres docuisse quatenus solam Patris Originariam præcedentiam, filique ab ipso originariam præcessionem (quæ absolute dictæ, & omnimodæ æqualitati personarum minime deroget) significat; ne Arrianismus incuratur, eorumque consentiatur errori: eadem ratione de Oratione Christi Domini ad Patrem, & sacrificio cruento & incruento corporis sui Deo oblato (qui actus religionis sunt) sentiendum procul dubio est: eum, nempe, qua hominem, siue secundum humanitatem, ea omnia exercuisse, non qua Deum.

4. Acrior contra hanc conclusionem eiusque principium è Dei ipsius iuramento (qui actus etiam religionis est) toties in scriptura posito Genes. 20. & 50. Exod. 13. 23. 33. n. 11. & 14. Deuter. 2. 4. 10. 29. 30. Plalm. 88. & 109. Sapient. 12. Isai. 14. & alibi pluries. Ceterum cum iuramentum (ex Augustino sem. 28. de tempor. & S. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 1. & 4. Philosophis, & Theologis, ac ipsa naturali ratione) sit testem maioris sapientie, & authoritatis, quam sit asserens, asserere ad maiorem assidue veritatis, & pollicitationis securitatem, & certitudinem, vel audientibus, vel promissariis ingenerandam, atque ideo iuramentum per Deum actus religionis sit: quia summe veritatis, & veritatis diuinæ professio est: Deusque nec alium authoritatis maioris, qua asserit, & promissionis suæ certitudinem, & firmitatem confirmet, neque se ipso maioris authoritatis ipsa sit, cum nunquam proprie iurasse, iurare posse euidentissimum est: quare metaphoricè solum Deus iurat, se ad humanam consuetudinem demittens, & ad nostram incredulitatem sese accommodans, vt nobis quod oportet firmius suadeat iureiurando interposito facilius, firmiter credimus. Sic Athanasius, sermon. de passione & cruce Domini columna 4. Chrysostom. ad Hebræos. 6. homil. 11. colum. 2. Hieronim. in 14. Isai. ad id. *Iurauit Dominus exercituum.* Ambrosius, de Cain, & Abel. cap. 10. circa med. Cyrillus, Alex. 6. in Genes. versum. Augustinus, 16. de ciuit. cap. 32. post med. & in Plalm. 88. colum. 2. Basil. homil. 29. de penitentia columna secunda, Philo. lib. de Cain & Abel & libro 2. allegoriar. legis, in obiectionibus contra Dei iuramentum, quos omnes recitat. Ruiz d. 55. sect. 5. Neque verò ea benigna sua ad nos accommodatio, cum iurat, nos decipit, etsi proprie, vt diximus, non iurat: suam quippe præiudicatis implendis eo improprie iuramento fidelitatem adstringit, & præiudicationem facit, renque, eo etiam indefectibilis fidelitatis suæ titulo, firmam vt dicemus quæst. 3. certam. 1. numero 6.

QVÆSTIO III.

De Dei promissione, Pacto, & similibus, quoad proprietatem, & vim, seu obligationis inductionem.

¶ Vcem dicendis, examinandisque d. 2. hæc asseret. Quæstio: quare, & de diuinæ Promissionis, pacti, & similibus existentia, ab eius proprietate, vel metaphora abstrahendo, agendum in primis erit: deinde promissionis, siue pacti, & similibus quatenus ex parte alterius expacientibus est, natura, & essentia statuenda. Tertio de proprietate, qua Deo conueniat: quarto an Deo obligationem implendi promissa aliquam, & ex qua illam virtute inducat?

CERTAM